

rosokban is, és mivel közös ügyünkről van szó, segítségünkre lehet számítani. Már most mindent el kell követni azért, hogy évszázadok múlva is éljenek a régi stílusú dallamok ne csak falun, hanem városban is. Ez a céltudatos törekvés nem az elmaradottságunkra utal, hanem értékes örökségünk megőrzésének, továbbvitelének vágyából fakad.

Kostyák Alpár

egyetemi hallgató

(Művelődés, 1978/8. 17–18.)

Keressük az új funkciót

Kolozsváron 1978. május 5-én megnyitották a második táncházat. Szándékai szerint egyelőre a gyimesi csángó táncokat, muzsikát ismerteti tudományos igénnyel és tanítja. Az első táncházban továbbra is széki csárdásra tanítanak; a „széki” táncház egyik elmaradhatatlan hívét csütörtöki napon hiába hívom táncház helyett bármilyen ritka előadásra. Azok közé a konok modernnek közé tartozik, akik a „tövén” kiveszésre ítélt eredeti népi zenét és táncokat a városi fiatalokkal megszerettetve, új életre keltve próbálják megmenteni („Mentsük, ami még menthető!”); ez valóban nemes cél is mindaddig, amíg nem próbál egyetlennek (mert legsürgősebbnek vagy legértékesebbnek) feltűnni.

A városi fiatalság tehát egyre többen foglalkozik azoknak a falvaknak a táncaival, muzsikájával, ahol ezek mondhatni ősi formájukban élnek ma is. De valljuk be: ez falvainknak elég kis hányada. Mi történik a többiben? És érdeklődésünk miért mostoha ezekhez a már töredékesebb hagyományú, de még mindig annyi ember életéről szolgáló falvakhoz?

Ritka hely az, vagy ritka alkalom, ahol csak ősi táncokat járnak, csak régi stílusú, ötfokú hangsorú dalokat énekelnek. Hogy nem igaz, mert itt van például Szék? Valóban: csodálatosan megőrzött, sajátosan mezőiségi tánca, zenéje ma sem tűr elegyítést. Én kívánom leginkább, hogy megcáfoljanak, de állíthatom: pillanatnyilag a „fekete-piros” mesefalu akadályozza saját fejlődését, lakói joggal elégedetlenek életben tartott hagyományaik gyakorlásával. Az még nem emel fel egy falut, ha mindenestől dívatba jön és turisták zárandokhelyévé válik...

Általában falun az ünnepeken, multságokon fiatalok és idősebbek együtt vagy legalábbis egymás mellett szórakoznak, s egyformán illik ismerniük a „tempót” meg az „angol valcert”, a verbunkos nótát meg az édesbús mūdalt. De a városhoz is kapcsolódó fiatalság, amelynek az új környezet nemcsak munkahely, mint a felnőttek ingázó hányadának, választ a város szórakozási lehetőségei közül is – bár sajnos nem mindig a legszínvonalasabbat.

A fiatalságnak ezt a részét kellene megnyerni a táncházak számára, hogy lakhelye és életmódja változásával ne forduljon el attól a kultúrától, amelyben felnőtt; és hogy a táncházak iránti lelkesedésben is több legyen a hasznos szabad idő vonzása, mint a divat.

Egy városon diákoskodó falubeli kezdeményezésére az erdővidéki (Kovácsna megye) Bodosban, ahol soha nem termeltek szőlőt, két éve mégis szüreti bált rendeznek ősszel, messziről hozott szőlővel és musttal, népi együttesben tanult vagy borvidéken ellesett játékos szertartással, lovas felvonulással és (mert az ottani kivesszett) taláalomra készített székelyruhában... Kevés itt az ünnep, de ez mozgásba hozza az egész falut, és talán szokássá is válik; bár a népi műsoros multságok ilyen könnyű (újra-) befogadása, szerves meghonosodása már (még?) csak kivétel.

Ha „menteni” akarunk, nem elég a kevés hozzáértő szakszerű munkája, a lelkes városi fiatalok vállalkozó kedve. A falu kulturális színvonalát kell emelni; és tudatosítani falun legalább annyira, mint városon, mi a népi kultúra lényege, *miért* értékesebb az a rétege, amelyet eredetinek, ősinek, romlatlannak, „tisza forrásból származónak” szoktunk nevezni; *hogyan* változtassunk a falusi népi kultúra mai, többé-kevésbé öntudatlan vagy hamis tudatú létezési módján; hogy Vistán például ne cseréljék ki a faliszóttest giccses vásári szőnyegekre, és hogy a falusi multságokon kevesebbszer győzedelmeskedjék minden más dalon a Darumadár fenn az égen...

Az iparosodás, a népi élet megváltozása, a városi környezet vonzása az ősi kultúra elemeit is elszakította használatuk vagy előadásuk alkalmaitól; az alkotás tagadhatatlanul veszített értékéből, de a városiasodó tendenciájú nemzeti kultúra így is csak gazdagszik vele. Ha csak divat a „népi” iránti érdeklődés, ha nem vesszük figyelembe a változásokat, amelyek nemcsak a falu belső életét módosították, hanem egyre több szállal kapcsolják a falut a városhoz; formát mentünk funkció nélkül, az amatőr lelkesedésünk szereppé merevedhetik.

Keressük az új funkciók lehetőségeit!

A műkedvelő mozgalom biztató kezdet a népi értékek falusi tudatosításában is. A falusiak saját kezdeményezésére elfeledettnek hitt népdalok, táncok, rigmusok meglepően gazdag tartaléka elevenedik meg – immár az *előadás* perceire, *színpadon, közönség előtt*: a népi művészet szerepváltásának vagyunk tanúi, kortársai. Az eredeti népi szövegek, dallamok, táncok megörökítéséért és népszerűsítéséért hírközlési eszközeink illetékesei még mindig nem tettek eleget, bár a legnagyobb mulasztás e téren mégiscsak hazai hanglemezgyártásunkat terheli.

Hasznos volna egy-egy szakembert, a helyi népélet alapos ismerőjét felkérni, hogy néhány előadásban felhívja a falu művelődésszervezőinek és főleg a fiataloknak a figyelmét az illető néprajzi egység hagyományainak sajátos szépségeire, összefüggéseire más vidék vagy nemzet népi vagy éppen nem népi kultúrájával. Leginkább a televízió könnyíthetne ezen a gondon, de a Művelődés is több elméleti írást közzölhetne a népi kultúra köréből; beszámolóik helyett pedig több bírálatot – bár a folyóirat tagadhatatlan érdeme így is a jólétesültség és a gyors tájékoztatás hazai művelődési életünk eseményeiről, az érdeklődés „vidéki” és „városi”, népi és nem népi élő műveltség iránt.

Lejegyezni, hangszalagra, képmagnóra rögzíteni, tárgyait múzeumokba menteni lehet és kell, de öntörvényű rendszerként, élő *egésként* ma már nem őrizhető meg a népi kultúra – sokrétű, új életünkben *városan is keressünk új funkciót neki*. És, mert művelődésünket – szórakozásainkat a népi „tisza forrás” csak kiegészíti (erre valóban szükség van!), de nem helyettesítheti: tegyük ezt a közösen sajátunknak kijáró szeretettel, de elfogultság nélkül.

Egyed Emese

egyetemi hallgató

(Művelődés, 1978/8. 18., 44.)

Táncház: Ma este a Monostori Művelődési otthonban soronkívüli táncház. Napirenden a székelyudvarhelyi Táncház Fesztiválon való részvétel előkészítése.²⁵ (Igazság, 1978/221. 2. – 1978. szeptember 19., kedd)

Táncházak seregszemléje Székelyudvarhelyt

Mind többet hallani-olvasni a városi táncházak terebélyesedéséről, népszerűségéről, fokozódó szerepéről az ifjúság öntevékeny művelődési-művészeti életében, s íme, most szombaton és vasárnap sor kerül a városi táncházak első találkozására. A kezdeményezés és a rendezés a székelyudvarhelyi városi KISZ Bizottság és az Ifjúsági Klub érdeme. A két napig tartó fesztivál keretében vasárnap délelőttre tudományos ülészakot iktattak közbe. Az előadássorozatot követő és kísérő megbeszélések, viták, eszmecserék remélhetőleg nagy segítséget fognak nyújtani a táncházak további munkájában.

25 Az első székelyudvarhelyi táncházatalálkozó kolozsvári „készületeiről” olvashatunk Könczei Ádám naplójában is. 1978. szeptember 14., csütörtök: „ $\frac{1}{2}$ körül, 8 után a monostori műv. H.-ba, senki – cédula: a táncház felfüggesztve mára – persze. Jönnek mások – Árpiék 4 fiatal barátja (Kostyák Attila is: 3 fiú s 1 leány, mind a 3 dohányzik). Mondom, addig szóba se állok velük... eltapossák, kiselőadás..., kapnak rajta. A táncház-seregszemlééről. Kedden? Vas.? póttáncház. Busszal és gyalog K.[allós] Zolthoz. – buzai és visai vendégek. Tőviről hegyire mindent megbeszélünk, közben szól a magnó. Moldvából, Lészpedről is kellene hívni, és Lujzikalagorból (5 km-re Bákótól), talán Demse segít.” 1978. szeptember 18., hétfő: „Csomagolok 1.30 körül: kispostára; az Igazsághoz hirdetni a kedd esti soron kívüli táncházat (a műv. otth. ig. nem találtam, szóltam Sigmondnak). A szerkesztőségben TV-felvétel (Gáll Ernő...) [...] Bakóval [beszélék] (Demsénével), majd Székkel (Harangozó-néval). A körlevél ügyében is minden megyével [...]” Lásd Könczei Csilla (szerk.): *Házatlan csiga. Könczei Ádám naplója 1943–1983*, Kolozsvár, 1998. 339–340.